

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Identifikátor materiálu: VY_32_INOVACE_344

Anotace	Výuková prezentace. Na jednotlivých snímcích jsou postupně odkrývány informace, které žák zapisuje či zakresluje do sešitu.
Autor	Ing. Vadim Starý
Jazyk	Čeština
Očekávaný výstup	Žák umí řešit jednoduché obvody s využitím Kirchhoffových zákonů.
Speciální vzdělávací potřeby	- žádné -
Klíčová slova	První a druhý Kirchhoffův zákon, Kirchhoffovy zákony, řešení obvodu
Druh učebního materiálu	Prezentace
Druh interaktivity	Výklad podpořený vizualizací a práce se zápisem do sešitu.
Cílová skupina	Žák
Stupeň a typ vzdělávání	Střední Vzdělávání - SOŠ
Typická věková skupina	15 - 17 let / 1. ročník
Celková velikost	VY_32_INOVACE_344ppt - 772 096 kB
Škola, projekt:	VSŠ a VOŠ MO, Moravská Třebová ; Virtuální studovna, reg. č. CZ.1.07/1.5.00/34.0525
Vzdělávací oblast	Odborné vzdělávání
Vzdělávací obor:	Elektrotechnický základ
Téma:	Kirchhoffovy zákony
Zdroje:	Uvedeny na poslední straně
Datum vytvoření materiálu:	1. 10. 2013
Datum pilotního ověření:	16. 10. 2013

Kirchhoffovy zákony (KZ)

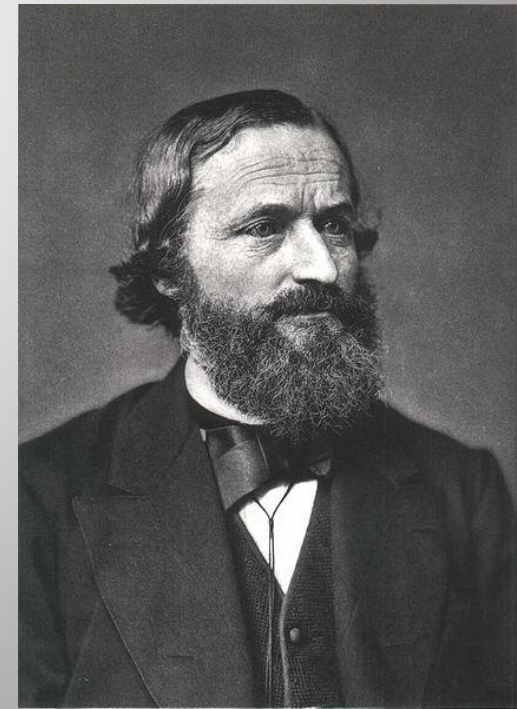
- Matematické minimum – soustavy lineárních rovnic o 3 a více neznámých
- Popis jednotlivých částí obvodu
- Teorie a znění Kirchhoffových zákonů
- Postup při řešení obvodu pomocí KZ
- Příklad a opakování

Gustav Robert Kirchhoff

* 12. března 1824, Kaliningrad

† 17. října 1887, Berlín

Německý fyzik, student Carla Friedricha Gausse.

Nutné znalosti matematiky – řešení soustav lineárních rovnic o více neznámých

1. Řešte soustavu 3 lineárních rovnic o 3 neznámých:

$$x + 2y - 3z = -8$$

$$-3x + y + 2z = 10$$

$$2x - 3y + 2z = 5$$

$$\text{Výsledek: } (x=3, y=5, z=7)$$

2. Řešte soustavu 3 lineárních rovnic o 3 neznámých:

$$x + 2y + 3z = 3$$

$$2x - 4y + 6z = 2$$

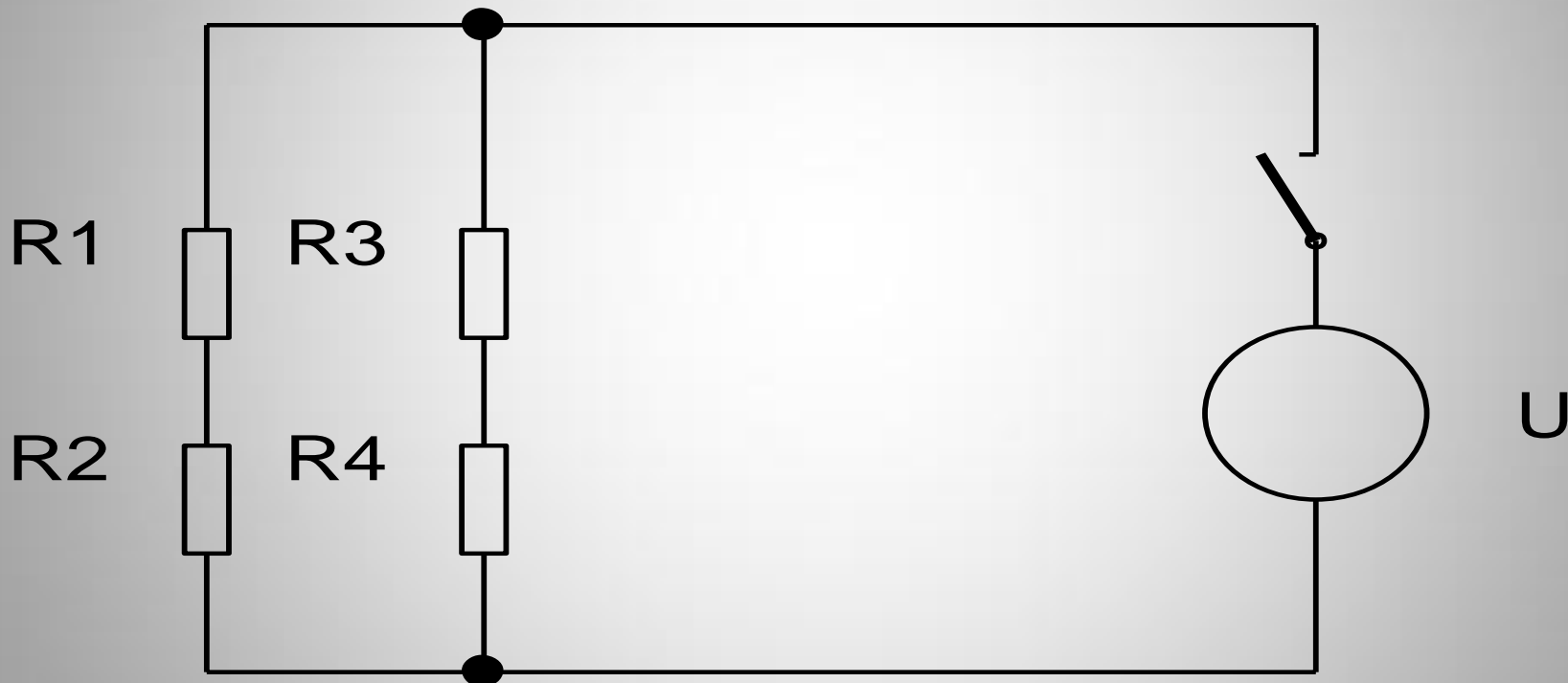
$$x + y - 3z = 1/2$$

$$\text{Výsledek: } (x=1, y=1/2, z=1/3)$$

Jednotlivé části obvodu - vyznač

Uzel

Místo ve kterém se stýká dva a více vodičů.

Větev

Dráha mezi dvěma uzly tvořená jedním nebo více prvky spojenými za sebou.

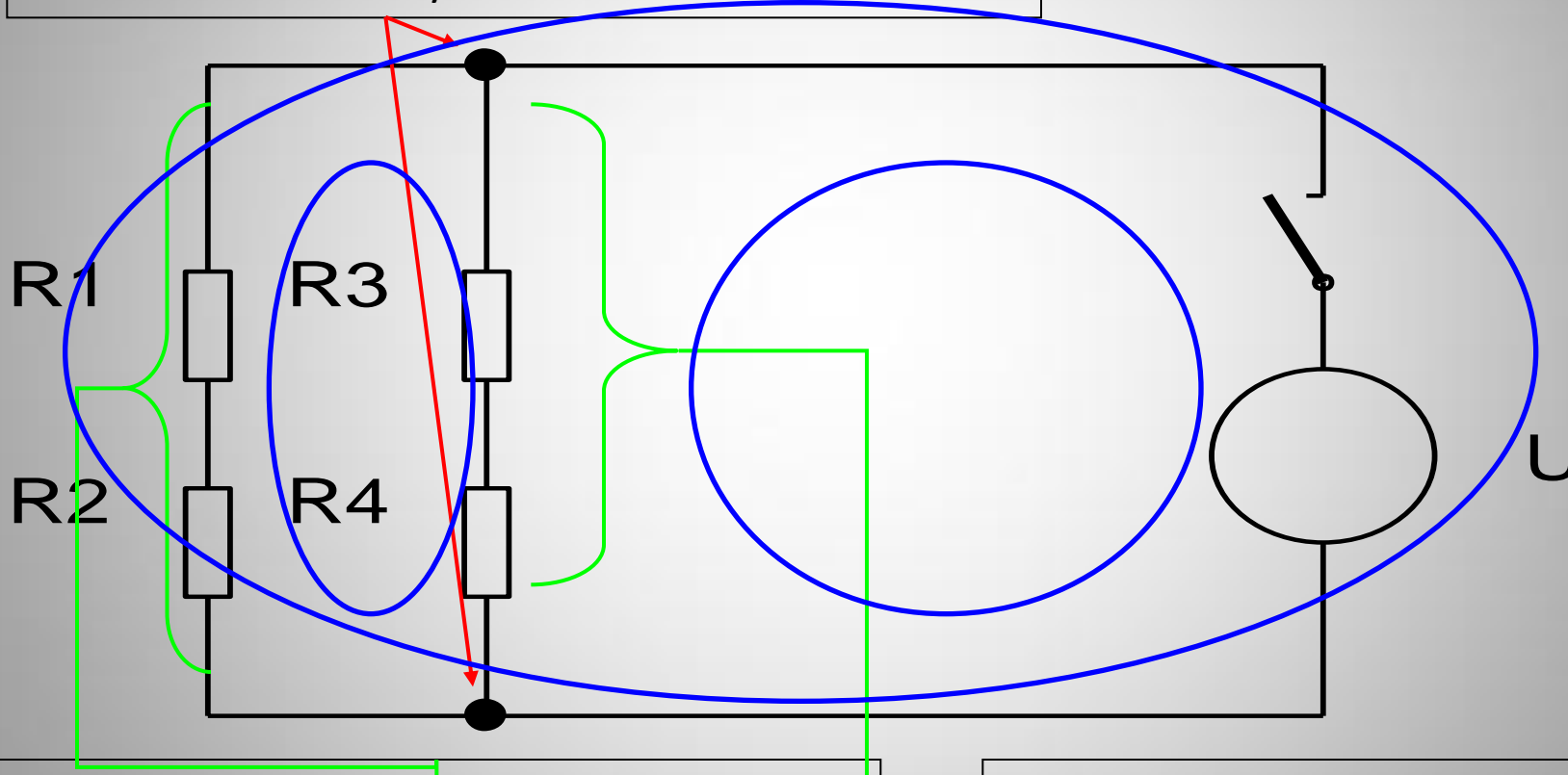
Smyčka

Uzavřená dráha v části obvodu tvořená větvemi.

Jednotlivé části obvodu - řešení

Uzel

Místo ve kterém se stýká dva a více vodičů.

Větev

Dráha mezi dvěma uzly tvořená jedním nebo více prvky spojenými za sebou.

Smyčka

Uzavřená dráha v části obvodu tvořená větvemi.

1. a 2. Kirchhoffův zákon

První Kirchhoffův zákon

Algebraický součet všech proudů v uzlu se rovná nule.

$$\sum^k I_k = 0$$

Druhý Kirchhoffův zákon

Algebraický součet všech svorkových napětí zdrojů a všech úbytků napětí na spotřebičích se v uzavřené smyčce rovná nule.

$$\sum^k U_k = 0$$

Postup řešení obvodu 1

Máme následující el. obvod. Známe hodnoty jednotlivých součástek:

$$U_1 = 1V, U_2 = 4V, R_1 = 1 \Omega, R_2 = R_3 = 2 \Omega$$

Chceme znát proudy, které v obvodu tečou.

1. Stanovíme počet uzlů a smyček

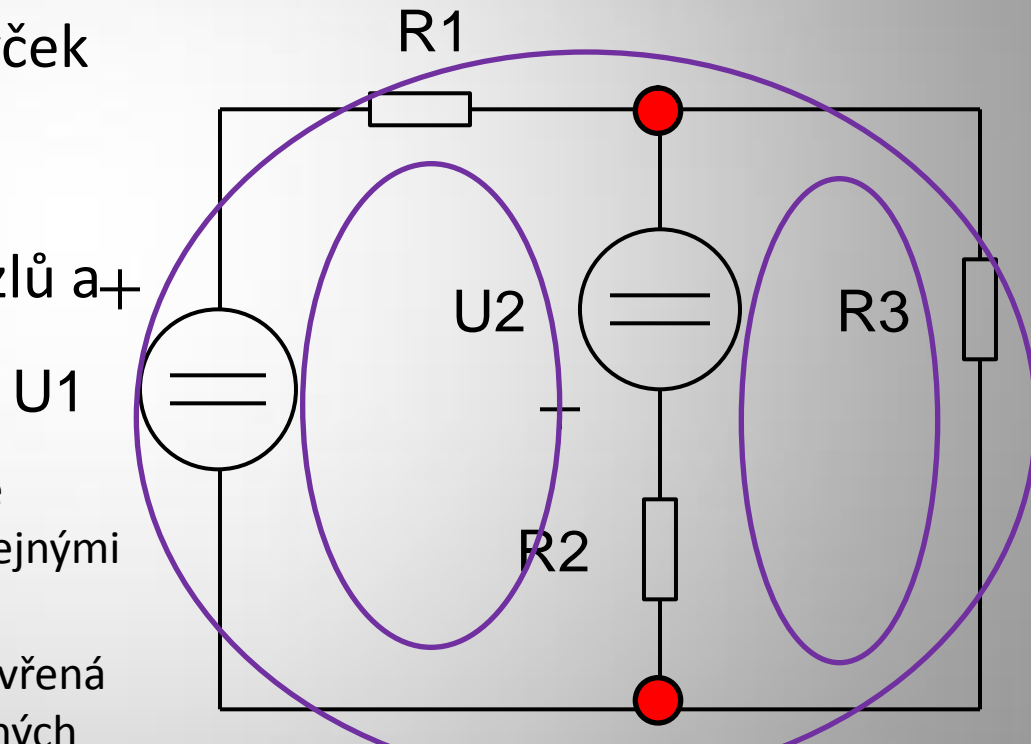
1. Počet uzlů: 2

2. Počet smyček: 3

2. Určíme počet nezávislých uzlů a smyček

1. Počet nezávislých uzlů: 1
(jedinečný uzel, v našem případě libovolný, u obou počítáme se stejnými proudy)

2. Počet nezávislých smyček: 2 (uzavřená smyčka, již nelze „poskládat“ z jiných smyček)

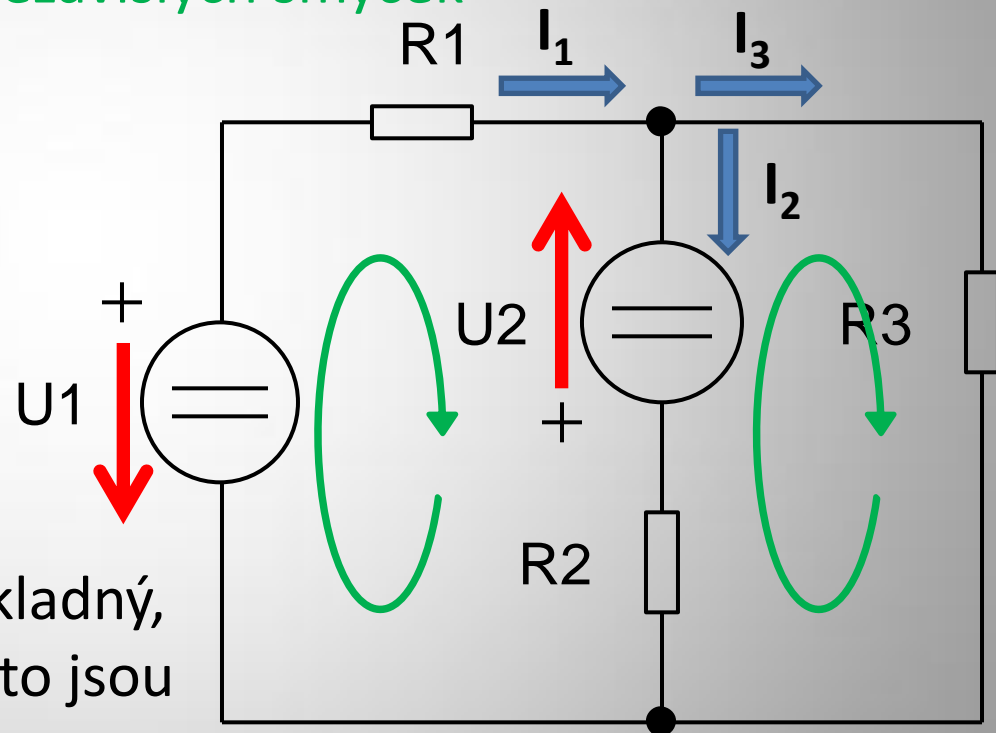
Sestavíme tedy 1 rovnici dle 1. KZ a 2 rovnice podle 2.KZ

Postup řešení obvodu 2

3. Vyznačíme orientaci **zdrojů napětí** od + k -.
4. Zvolíme libovolně orientaci **proudů** v obvodu.
5. Libovolně zvolíme **orientaci nezávislých smyček**
6. Sestavíme rovnici pro uzel 1, podle 1. KZ

$$I_1 - I_2 - I_3 = 0$$

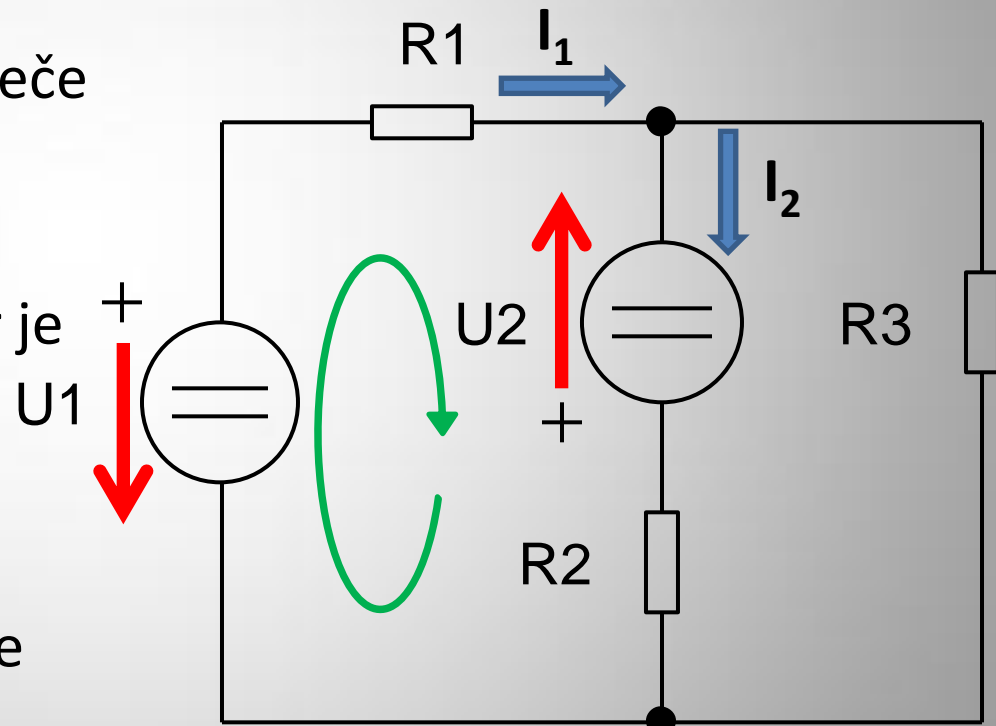
Proud I_1 vtéká do uzlu, proto je kladný,
Proudy I_2 a I_3 z uzlu vytékají, proto jsou záporné

Postup řešení obvodu 3

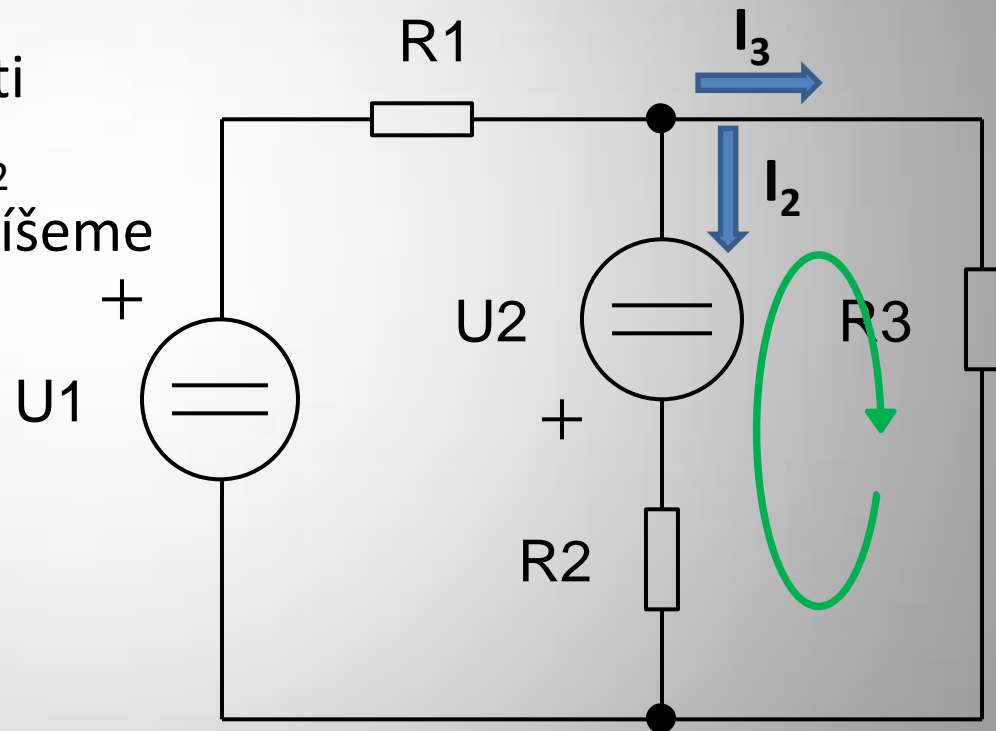
7. Sestavíme rovnici dle 2. KZ pro smyčku 1. Vyjdeme z uzlu 1 ve směru šipky smyčky 1. Narazíme na zdroj U_2 , jehož orientace je proti smyslu šipky, proto napíšeme $-U_2$
8. Další je rezistor R_2 , kterým teče proud I_2 , který je ve směru šipky, proto píšeme $+R_2I_2$
9. Další je zdroj U_1 , jehož směr je proti smyslu šipky, proto píšeme $-U_1$
10. Další je rezistor R_1 , kterým prochází proud I_1 , který je ve směru šipky, píšeme $+R_1I_1$

$$-U_2 + R_2 I_2 - U_1 + R_1 I_1 = 0$$

Postup řešení obvodu 4

11. Obdobně sestavíme rovnici pro smyčku 2.
12. Vyjdeme z uzlu 1 a postupujeme ve směru šipky.
13. Rezistor R_3 a proud I_3 ve směru šipky, píšeme $+ R_3 I_3$
14. Rezistor R_2 a proud I_2 proti směru šipky, píšeme $- R_2 I_2$
15. Zdroj U_2 ve směru šipky, píšeme $+ U_2$

Dostáváme rovnici:

$$R_3 I_3 - R_2 I_2 + U_2 = 0$$

Výpočet rovnic

Vždy musíme dostat soustavu tolika rovnic,
kolik máme neznámých proudů.

$$\begin{aligned}I_1 - I_2 - I_3 &= 0 \\-U_2 + R_2 I_2 - U_1 + R_1 I_1 &= 0 \\R_3 I_3 - R_2 I_2 + U_2 &= 0\end{aligned}$$

Dosadíme zadané
hodnoty

$$\begin{aligned}I_1 - I_2 - I_3 &= 0 \\-4 + 2I_2 - 1 + I_1 &= 0 \\2I_3 - 2I_2 + 2 &= 0\end{aligned}$$

Řešíme některou ze známých metod
(metoda dosazovací nebo sčítací)

$$\begin{aligned} I_1 - I_2 - I_3 &= 0 \\ -4 + 2I_2 - 1 + I_1 &= 0 \\ 2I_3 - 2I_2 + 4 &= 0 \end{aligned}$$

Ze druhé rovnice si vyjádřím I_2

$$I_2 = 2,5 - 0,5I_1$$

Ze třetí rovnice si vyjádřím I_3 a dosadím
za I_2 ze druhé rovnice

$$I_3 = I_2 - 2$$

$$I_3 = 0,5 - 0,5I_1$$

Za I_2 a I_3 dosadím do 1. rovnice.

$$I_1 - I_2 - I_3 = 0 \Rightarrow I_1 - (2,5 - 0,5I_1) - (-0,5I_1 + 0,5) = 0$$

$$I_1 - (2,5 - 0,5I_1) - (-0,5I_1 + 0,5) = 0$$

Vypočteme I_1

$$I_1 = 3/2 = 1,5 \text{ A}$$

Dosadíme I_1 :

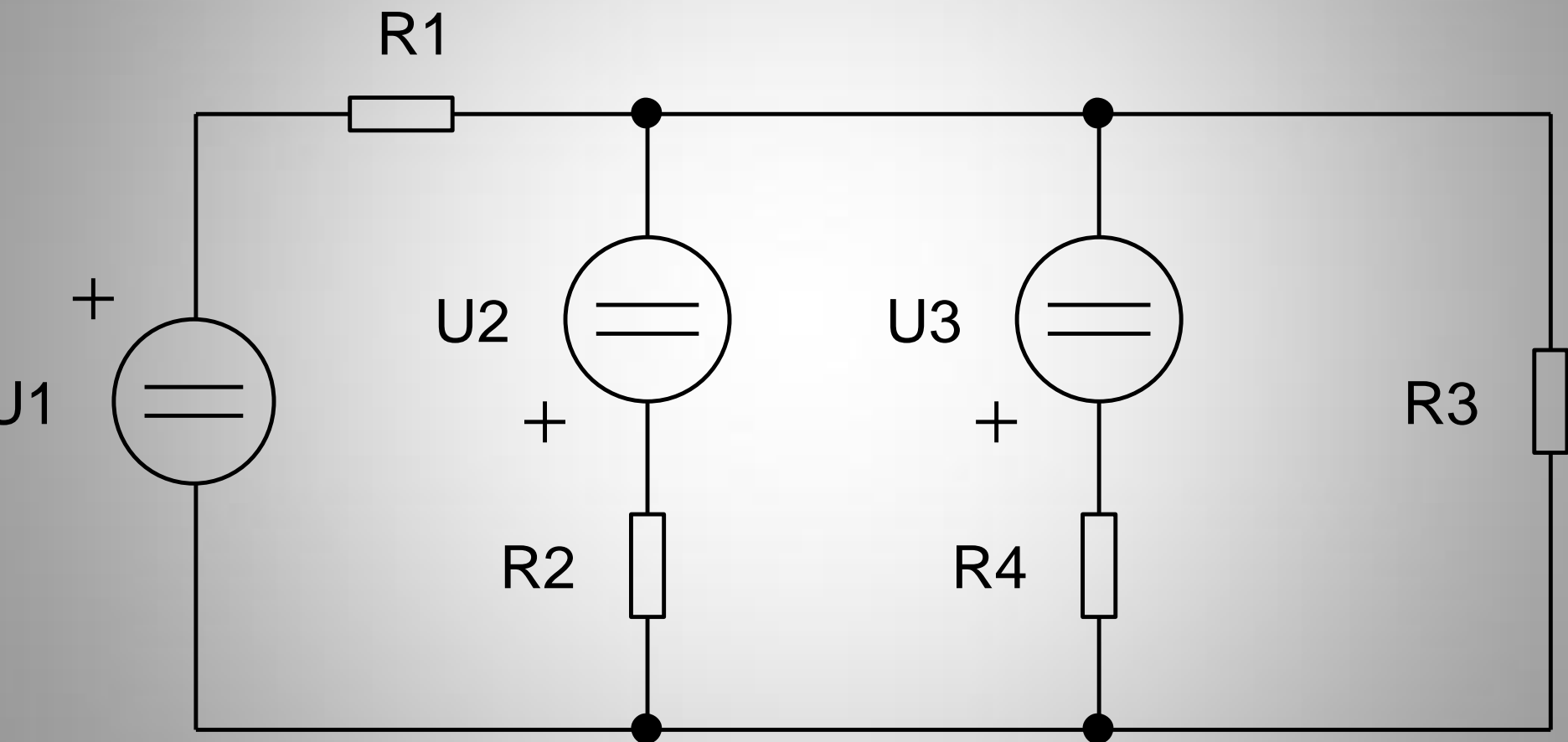
$$I_2 = 2,5 - 0,5I_1 = 2,5 - 0,75 = 1,75 \text{ A}$$

Dosadíme I_1 :

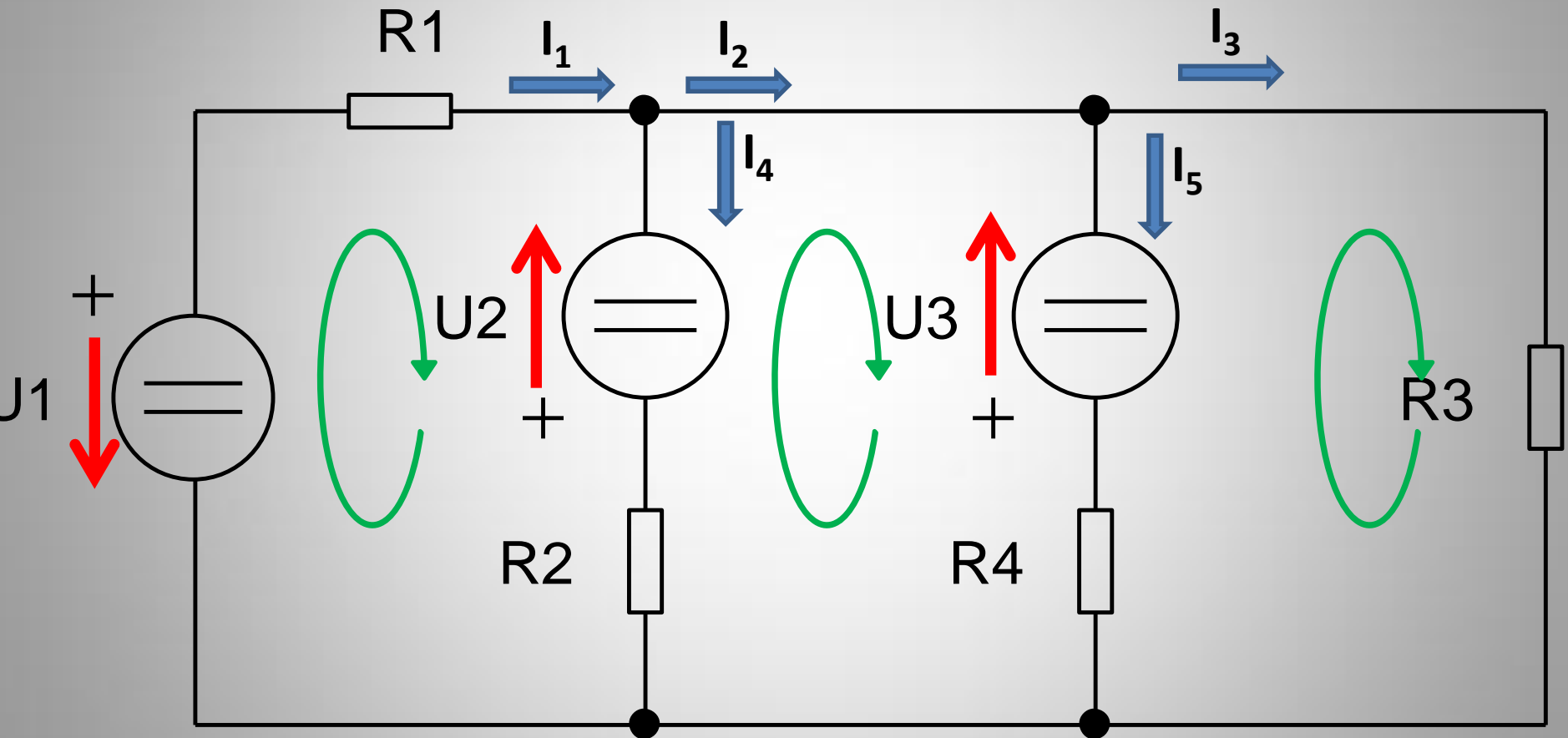
$$I_3 = -0,5I_1 + 0,5 = -0,75 + 0,5 = -0,25 \text{ A}$$

Proud I_3 nám vyšel záporně a to znamená, že jeho skutečná orientace je opačná než jak jsme zvolili.

Sestav rovnice KZ pro tento obvod
a vyznač jednotlivá napětí a proudy

Řešení

Řešení

$$-U_2 + R_2 I_4 - U_1 + R_1 I_1 = 0$$

$$-U_3 + R_4 I_5 - R_2 I_4 + U_2 = 0$$

$$R_3 I_3 - R_4 I_5 + U_3 = 0$$

$$I_1 - I_2 - I_4 = 0$$

$$I_2 - I_3 - I_5 = 0$$

Použité materiály

- BLAHOVEC, Antonín. *Elektrotechnika*. Vyd. 1. Praha: Informatorium, 1995, 191 s. ISBN 80-85427-72-9
- Gustav Robert Kirchhoff. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-09-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Gustav_Robert_Kirchhoff
- Kirchhoffovy zákony. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-09-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kirchhoffovy_z%C3%A1kony
- REICHL, Jaroslav. *Encyklopedie fyziky: Kirchhoffovy zakony* [online]. 2006 [cit. 2013-09-16]. Dostupné z: <http://fyzika.jreichl.com/main.article/view/257-kirchhoffovy-zakony>
- ZAPLATÍLEK, Karel. *Základy elektrotechniky ZELí*. User.unob.cz [online]. [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: <http://user.unob.cz/zaplatilek/ZEL/Index.htm>

Použité obrázky

1. QWERK. *wikipedia.org* [online]. [cit. 16.9.2013]. Dostupný na WWW: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fe/Gustav_Robert_Kirchhoff.jpg
2. Schémata byly vytvořeny programem profiCAD, licence: VSŠ a VOŠ Moravská Třebová <http://www.proficad.cz/>